

Økt brannsikkerhet i mottak

Personalressurs Birkeland- 13/2112-73/RKMLSH

**Utlendingsdirektoratet Regionkontor Midt-Norge,
Postboks 6665 Persaunet,
7444 Trondheim**

«Rapport tiltak for økt brannsikkerhet i mottak - personalressurs»

DERES REF: 13/2112-73/RKMLSH

SØKER: Birkeland statlige mottak for asylsøkere,
Stiftelsen SANA,
Postboks 85,
4795 Birkeland

Telefon: 37278855

E-post: Birkeland@sana.as

ANSVARLIG: Mottaksleder Grethe Loe &
Brannansvarlig Olav Ditlev Tveit

i samarbeid med

KBR – Kristiansandregionen Brann og Redning IKS:
Leder Forebyggende Hans Arne Madsen,
Branningeniør Kristin Elisabeth Næss Pettersen &
Kursansvarlig Rune Langbraaten

TILTAK: «PERSONALRESSURS BIRKELAND»

SLUTTFØRT: 28.02.2014.

INNHold

- | | |
|--------------------------------|---------|
| 1. Bakgrunn & Innledning | side 3. |
| 2. Fakta | side 4. |
| 3. Organisering | side 4. |
| 4. Ressursbruk & kostnadsramme | side 5. |
| 5. Oppsummering | side 6. |
| 6. Vedlegg 1. Rapport KBR | side 7. |

1. Bakgrunn & Innledning

Bakgrunnen for prosjektet er UDIs brev «Tiltak for økt brannsikkerhet i mottak», av 28.06.2013, sendt til alle driftsoperatører. Sana Birkeland så dette som en god anledning til å sette fokus på og evaluere det allerede eksisterende og etablerte brannvernarbeidet ved mottaket, innbefattet mottakets internkontrollsystem.

Mottaket har gjennom flere år hatt ett godt samarbeid med Kristiansandregionen Brann og Redning IKS (KBR), og det var naturlig å ta kontakt med dem for å samarbeide om ett mulig prosjekt. Man så dette som formålstjenlig da KBR allerede hadde kjennskap til mottaket, blant annet gjennom årlig brannvernopplæring og brannsikkerhetsjekk i mottakets boliger hvert 4 år. Utover dette har mottakets brannvernleder hatt fortløpende dialog med KBR ved behov. Videre så man det som nyttig å samarbeide med KBR som ekstern aktør på grunn av deres faglige ekspertise hvorpå man anså det som viktig å få innspill og anbefalinger fra denne i forhold til videre brannvernarbeid ved mottaket.

I oktober 2013 gjennomførte UDI RKM Brannsikkerhetsjekk ved mottaket. Både rapport fra UDI RKM, og tilbakemelding på denne fra mottaket viser hvor viktig det er å ha stor fokus på og kontinuitet i arbeidet med brannsikkerhet.

I denne rapporten viser mottaket til vedlegg 1, rapport fra KBR for direkte funn og videre anbefalinger for mottaket. Mottaket kommenterer ikke enkeltfunn, men ser på KBR sin rapport som en viktig del av etterarbeidet av prosjektet, ute i boliger og organisatorisk.

2. Fakta

Sana Birkeland statlige mottak for asylsøkere er ett av tre mottak som driftes av stiftelsen SANA. Mottaket ble etablert i 1999. Fra og med 01.01.2014 fikk mottaket gjennom en anbudskonkurranse fornyet sin kontrakt med UDI med 3 år, med en eventuell opsjon på ytterligere 3 år. Kapasiteten ved mottaket til og med 31.12.2013 var totalt 120 plasser, hhv 95 faste plasser og 25 tilleggplasser. Ved fornyet kontrakt ble den samlede kapasiteten økt til 130 plasser fordelt på 29 boenheter. Per i dag benyttes 6 av boenhetene som bofelleskap for enslige menn og 3 boenheter for enslige kvinner. Resterende boligmasse er for tiden fordelt på familier av ulik størrelse. Antall årsverk ved mottaket er 5,1 fordelt på 6 fast ansatte og 1 vikar.

Mottaket har en brannvernleder med relevant opplæring. Stiftelsen SANA har ett verneombud som har ansvar for det overliggende HMS arbeidet ved hvert mottak og som gjennomfører HMS-runde ved mottakene 2 ganger per år. Alle ansatte er tilstede ved disse rundene, inkludert daglig leder for DRO. I tillegg har SANA Birkeland for tiden en vikar som har brannvernlederkurs og 35-timers HMS kurs.

3. Organisering

I forkant av søknad tok mottaket kontakt med Kristiansandregionen Brann og Redning IKS (KBR) for å høre om mulighetene om et mulig samarbeid vedrørende ett prosjekt for økt brannsikkerhet ved mottaket. KBR stilte seg positivt til ett samarbeid. Mottaket og KBR hadde møte og mailkorrespondanse i forhold til mål, tiltak og utforming av søknad til UDI.

Oppdraget til KBR hadde som definert målsetting *«å få bygget en plattform som virksomheten kan ta utgangspunkt i, for det fremtidige brannsikkerhetsarbeidet»*. For gjennomføring av oppdraget sto KBR fritt til å velge framgangsmåte og metode. Viser i den sammenheng til rapport utarbeidet av KBR, vedlegg 1, for nærmere beskrivelse av prosjektet.

KBR opprettet en kontaktperson som har hatt løpende kontakt med en ansatt ved mottaket i forhold til planlegging, praktisk organisering og gjennomføring av ulike tiltak. Videre har mottaket hatt en person som har fulgt KBR og DLE (Det lokale eltilsyn) fysisk ved befarings i boliger, og oppfølging av DLEs rapporter.

Alle ansatte har deltatt på ett teoretisk dagskurs hos KBR i brannvernopplæring, internkontroll og risikoanalyse. DLE har hatt opplæring for ansatte ved mottaket i El-sikkerhet.

4. Kostnadsramme & Ressursbruk

Tolkeutgiftene har vært lavere enn antatt da praktisk og teoretisk brannvernopplæring ble gjennomført for en mindre gruppe beboere, det vil si nyankommet etter siste opplæring 29.10.2013. Totalt 20 beboere fordelt på 3 språkgrupper deltok på brannvernopplæring sammen med mottaksansatte.

KOSTNADSRAMME:

		Innvilget:	Faktisk bruk:
Personalressurs KBR:	75 timer á kroner 400,-	30 000,-	30 000,-
Personalressurs SANA Birkeland:	40 timer á kroner 250,-	10 000,-	10 000,-
<u>Tolkeutgifter inkl. reise & mva:</u>	<u>*30 timer á kroner 495,-</u>	<u>14 850,-</u>	<u>5734,-</u>
<u>Totalt:</u>		<u>54 850,-</u>	<u>45 734,-</u>

*Tolkeutgiftene er estimert med opptil 30 timer med utgangspunkt i belegget og antall språkgrupper per dags dato.

**Egen faktura for prosjektet sendes UDI RKM per post.

RESSURSBRUK:

I forhold til antatt bruk av personalressurs og ressurser generelt så har prosjektet blitt mer omfattende enn antatt. Det har sammenheng med den grundige gjennomgangen av

boligene med KBR og DLE, som videre har krevd en del etterarbeid for personalressurs fra mottaket sammen med elektriker ute i boligene for utbedringer.

Mottaket har mottatt befaringsrapporter fra DLE gjeldende for hver enkelt boenhet. Av 29 boenheter var 9 boenheter uten anmerkninger eller avvik. Arbeidet med å lukke anmerkninger og avvik i resterende boenheter er allerede godt i gang og blir avsluttet innen angitte frister fra DLE, medio midten av mars. Alle huseiere har blitt kontaktet i forhold til DLE's funn da deler av disse er utbedringer huseier må foreta. I denne sammenhengen er det også viktig å påpeke at en del anmerkninger fra DLE var av mindre karakter, men man skal selvsagt ikke underkjenne disse.

5. Oppsummering & Etterarbeid

Mottaket opplever gjennomført prosjekt som positivt både i forhold til forebyggende holdninger og for å oppnå ett høyere brannsikkersnivå. Prosjektet har inkludert alle ansatte og har ført til blant annet ett høyere bevissthetsnivå i forhold til brannsikkerhet og internkontroll. I etterkant av prosjektet vil ansatte i fellesskap gå gjennom rapporten fra KBR med spesielt fokus på hva som blir beskrevet innledningsvis *«...oppdaget at organisasjonskulturen påvirker brannsikkersarbeidet, og kommer med forslag til hva det bør arbeides med når det gjelder å skape gode holdninger i organisasjonen. Vi har også sett på konkrete tiltak som asylmottaket kan benytte seg av, og kommer med råd og tips til hvilke krav mottaket bør stille til boliger og beboere»*. Dette er beskrevet nærmere i KBR sin rapport kapittel 4: *«Anbefalinger til asylmottaket»*.

Prosjektet har ved gjennomføring vært ressurskrevende, men nyttig da man over lengre tid har hatt høyere fokus på tema og man har hatt god kontinuitet og flyt i arbeidet. Som nevnt tidligere er praktisk etterarbeid og oppfølging allerede godt i gang, samtidig som det gjenstår en del arbeid når mottaket skal gjennomgå rapport fra KBR, vurdere anbefalinger og eventuelt implementere dette ved revidering av eksisterende rutiner.

Samtidig ser man at en del av endringene i RS 2008-031, i dette tilfellet punkt 3.4, også samsvarer med det videre arbeidet som nå er påbegynt som ett resultat av prosjektet.

Vedlegg 1.

Brannsikkerhet ved desentraliserte asylmottak

*Erfaringer fra Kristiansandsregionen brann
og redning IKS sitt samarbeid med Sana
Birkeland flyktningsmottak*

Våren 2014



Sammendrag

Kristiansandsregionen brann og redning IKS (KBR) har høsten 2013 og våren 2014 hatt et samarbeidsprosjekt med Sana Birkeland flyktningemottak på Birkeland i Aust Agder. Dette prosjektet hadde som mål å utarbeide en plattform for brannsikkerhetsarbeidet ved mottaket. Det var et å ønske om å skape forebyggende holdninger og økt kompetanse på brannsikkerhetsområdet.

Sana Birkeland er et desentralisert asylmottak med 130 sengeplasser fordelt på 29 boliger. Forebyggende avdeling ved KBR har gjennomført intervjuer med de ansatte på mottaket, befaringer i boliger og holdt både praktiske brannøvelser og teoretisk brannvernopplæring for ansatte og beboere. Håpet er at andre brannvesen og flyktningemottak kan bruke erfaringene fra prosjektet vårt.

Vi har oppdaget at *organisasjonskulturen* påvirker brannsikkerhetsarbeidet, og kommer med forslag til hva det bør arbeides med når det gjelder å skape gode holdninger i organisasjonen. Vi har også sett på konkrete tiltak som asylmottaket kan benytte seg av, og kommer med råd og tips til hvilke krav mottaket bør stille til boliger og beboere.

Beboerne byttes til stadighet ut med nye beboere, og vi har derfor valgt å fokusere på å øke *kompetansenivået* hos de ansatte, da det er de ansatte som i første rekke må stå for opplæring av beboerne. Men det har også vist seg at det er enklere for en brannkonstabel i uniform å nå fram med informasjon til beboere.

Under intervjuene kom det fram at det finnes få rutiner for skriftlige rapporteringer og systematiske gjennomganger av boligene. Det stilles heller ikke spesielle krav til boligenes brannsikkerhet før det skrives leiekontrakter. På befaringene ble det funnet flere forhold som viser at det er en høy risiko for brann ved mottaket. Dette går i stor grad på *bruken av* boligene: Boligene er beregnet for en familie, og flere av dem har ikke elektriske anlegg som er dimensjonert for denne typen bruk, det er feil bruk av elektrisk utstyr, og vi har sett mange eksempler på «hobbyelektriker-løsninger». I tillegg er det sannsynligvis større sjanse for påsatt brann ved asylmottak, da mange av brannene som allerede har vært på asylmottak har vært påsatte.

KBR fikk en henvendelse høsten 2013 fra Sana Birkeland. Dette var knyttet til at UDI har hatt midler disponible til mottakene som ønsker å sette fokus brannsikkerhet. KBR ble med på

prosjektet, som en del av arbeidet knyttet til brannsikkerhet for utsatte grupper. Rapporten er utarbeidet av branningeniør Kristin Elisabeth Næss Pettersen med støtte fra avdelingsleder, Hans Arne Madsen, og kursansvarlig i forebyggende avdeling, Rune Langbraaten.

Innholdsfortegnelse

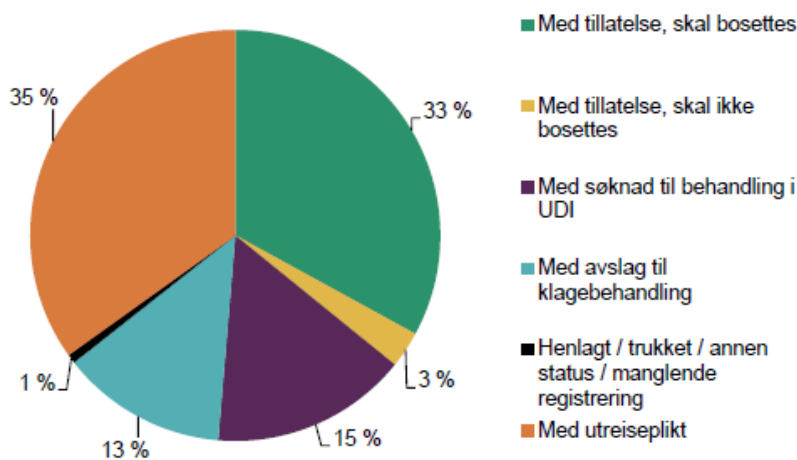
SAMMENDRAG	2
INNHOLDSFORTEGNELSE	4
1. INNLEDNING OG FRAMGANGSMÅTE	5
1.1 ASYLSØKERE OG MOTTAK	5
1.2 BRANNER VED ASYLMOTTAK	6
1.3 UDIS REGELVERK	7
1.4 BRANNVESENETS ARBEID RETTET MOT ASYLMOTTAK	9
1.5 FRAMGANGSMÅTE	9
2. ORGANISASJONEN OG DENS BETYDNING FOR BRANNSIKKERHETEN	11
2.1 ORGANISATORISKE ULYKKER	11
2.2 SIKKERHET VS. ØKONOMI	12
2.3 BARRIERER	13
3. BEFARINGER OG BRANNØVELSER	15
3.1 BOLIGENE	15
3.2 OPPLÆRING AV BEBOERE	17
3.3 OPPLÆRING AV ANSATTE	18
4. ANBEFALINGER TIL ASYLMOTTAKET	19
4.1 STILLE KRAV TIL BOLIGENE	19
4.2 BRANNVARSLING	19
4.3 RØMNINGSFORHOLD	20
4.4 ELEKTRISK UTSTYR	21
4.5 SLOKKEUTSTYR OG SLOKKEANLEGG	22
4.6 INTERNKONTROLL OG JEVNLIG BRANNVERNOPPLÆRING	23
4.7 ARBEIDE AKTIVT MOT PÅSATTE BRANNER	25
4.8 KONKLUSJON	25
5. LITTERATURLISTE	27
VEDLEGG	29
VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE	29
VEDLEGG 2: SJEKKLISTE VED BEFARING AV BOLIGER	30
VEDLEGG 3: NOTATER ETTER GJENNOMGANG AV BOLIGER	31

1. Innledning og framgangsmåte

1.1 Asylsøkere og mottak

I 2013 var det 11 983 personer som søkte om asyl i Norge. De aller fleste blir innkvartert i asylmottak, men dette er frivillig. Av Figur 1 ser vi at svært mange av dem som bor i mottaket allerede har fått avslag på søknaden om asyl i Norge, og at 33 % av beboerne har fått innvilget søknaden sin, men ikke blitt bosatt i en kommune (UDI 2014). Ved utgangen av 2012 hadde 31 % av asylsøkerne bodd i mottakene i mer enn tre år (UDI 2012).

I Norge har vi to hovedformer for ordinære asylmottak: sentralisert og desentralisert. Et sentralisert mottak kjennetegnes ved at beboerne er plassert i store boenheter på et lite geografisk område. Et desentralisert mottak kjennetegnes ved at beboerne er plassert i ordinære boliger ute i kommunen. Sentraladministrasjonen fungerer som felles møtelokale, postkontor og stedet hvor kontakt mellom personale og beboerne i hovedsak foregår. Tanken bak modellen er et ønske om å gi den enkelte beboer en normal livssituasjon uten institusjonspreg. Det er få beboere i hver bolig, og de får en større grad av privatliv i forhold til et sentralisert mottak.



Figur 1 Beboere i mottak ved utgangen av 2013, etter status for søknaden deres (UDI 2014)

Sana Birkeland er et desentralisert asylmottak med 130 sengeplasser fordelt på 29 boliger. Boligene ligger i sentrum av Birkeland, og mottaket leier dem av privatpersoner.

Det er 7 ansatte ved mottaket, deriblant leder, økonomiansvarlig, miljøarbeidere og vaktmester. Asylmottaket har vært i drift i 15 år, men har kun opplevd to mindre branntilløp – det ene i form av en pipebrann, og den andre på et kjøkken.

1.2 Branner ved asylmottak

Det har i snitt vært 19 branner per år i asylmottak i Norge de siste 10 årene (NOU 2012:4). Men det er vanskelig å se ut fra statistikk hvor mange ulykker og nesten-ulykker som skjer, fordi det er spesielle kriterier for hva som meldes inn, og sannsynligvis mye som ikke blir meldt inn i det hele tatt.

I DSBs statistikker er det en del uklarheter rundt årsakene til branner ved asylmottak, og snaut halvparten har ukjent eller ikke oppgitt årsak (DSB 2010). UDI har ikke offentliggjort statistikkene de sitter på i forhold til årsaker til branner. For befolkningen generelt er *bar ild* (som røyking, stearinlys osv.) og *feil bruk av elektrisk utstyr* (innebærer også brann ved matlaging) de viktigste årsakene til brann. Norsk brannvernforening og If gjennomførte en spørreundersøkelse blant landets asylmottak i 2010, der de konkluderer med at de fleste brannene skyldes uforsiktighet med matlaging og håndtering av åpen ild (Brannvernforeningen 2010).

Ut i fra medieoppslag kan det synes som om *på satt brann* er et problem når det gjelder asylmottak. Det er også på satt brann ved bar ild som var den største årsaksgruppen for brannvesenets utrykninger til asylmottak i perioden 1997-2009 (DSB 2010). Her er noen av brannene i asylmottak den siste tiden:

- 16. januar 2012: Kvinne (24) og hennes sønn (1) omkom på Bergum asylmottak i Førde. Moren startet brannen (NRK 2013).
- 15. februar 2012: Tørrkoking ved Heiane mottakssenter på Stord. 2 barn blir sendt til legevakt for å sjekkes for røykskader (Bergens tidende 2012).
- 5. mars 2012: 17-åring sendt til sykehus med røykskader etter brann på mottak i Finnsnes. Brannen er trolig på satt (Nordlys 2012)
- 25. juni 2012: Beboer setter fyr på klærne sine på Hå mottakssenter i Rogaland. Ingen ble skadet (Jærbladet 2012).
- 24. oktober 2012: 17-åring setter fyr på rommet sitt. Ingen blir skadet (Nordlys 2013)
- 1. november 2013: Brann i yttervegg på Lundeskolen asylmottak i Valdres. Ingen ble skadet, og brannen ble raskt slokket (Valdres 2013).

I 2010 brant det i en av boligene til asylmottaket i Kristiansand, se Figur 2. I boligen bodde det enslige kvinnelige asylsøkere i andre etasje, og enslige mannlige asylsøkere i første etasje. Huset ble totalskadet, men heldigvis var det ingen som omkom i ulykken. Politiet konkluderte med at huset var blitt påtent både på kjøkkenet i første etasje og i ganga i andre

etasje. En av beboerne ble mistenkt for skadeverk. Den mistenkte hadde fått endelig avslag på søknaden sin, var meget misfornøyd med boligforholdene, og var sannsynligvis også med i et kriminelt miljø som drev med salg av narkotika og tyvegods. Mistenkte hadde flere ganger forsøkt å bytte bolig, men opplevde at ingen hørte på ham.



Figur 2 Brann i Tordenskjoldsgate i Kristiansand (Fædrelandsvennen 2011)

Ildspåsettelse er ofte en spontan handling utløst av barns lek med ild, personer i psykisk ubalanse, personer med svekket dømmekraft (f.eks. berusede personer) eller personer som begår hæververk. Kanskje er asylmottak ekstra utsatte for påsatte branner, da beboere kan være i dyp krise? Vi vet at omkring 33 % av dem som bor på mottakene har fått endelig svar på søknadene sine, og vi vet at mange av dem som kommer til Norge har opplevd store traumer og dermed kan ha psykiske problemer.

1.3 UDIs regelverk

UDI har ansvar for at alle asylsøkere som kommer til landet får et sted å bo mens søknaden deres om oppholdstillatelse blir behandlet (UDI 2010). Kommuner, frivillige organisasjoner og private selskap inngår avtaler med UDI for å drive asylmottakene. Det er UDI som kommer med retningslinjer for hvordan mottakene skal drives. UDI stiller følgende krav til sikkerhet i mottakene (UDI 2008):

- a) Mottaket skal ha skriftlige rutiner for brannberedskap.
- b) Mottaket skal ha branninstrukser oversatt til aktuelle språk og de skal være permanent oppslått og sikret.
- c) Mottaket skal sikre at ansatte og beboere er kjent med hvor nødutganger, brannalarmer og slukkingsutstyr er plassert.
- d) Mottakets ansatte skal gjennomgå grunnleggende brannvernopplæring med praktiske slokke- og evakueringsøvelser under ledelse av personell med brannteknisk kompetanse.
- e) Mottaket skal gjennomføre kvartalsvise brannøvelser, med mindre det lokale brannvesen har bestemt noe annet. Både ansatte og beboere skal delta i øvelsene.
- f) Mottaket skal ha skriftlige rutiner for krisehåndtering.
- g) Mottaket skal ha skriftlige rutiner for håndtering og melding til politiet ved kriminalitet og vold. All vold og kriminalitet skal meldes til politiet.
- h) Mottaket skal til enhver tid ha oppdaterte beboerlister.

UDI skriver i forbindelse med endringer i konkurransegrunnlaget at:

«Det er en målsetting at all innkvartering i asylmottak skal skje i trygge boliger. Innkvartering av beboere i asylmottak skal skje i bygninger som tilfredsstillende lovpålagte krav til bl.a. brannsikkerhet. UDI kan stille krav utover dette for å sikre at bygninger som brukes til asylmottak er tilstrekkelig brannsikret.» (UDI 2013)

Ifølge veiledningen til den nye plan- og bygningsloven (TEK 10), skal asylmottak og transittmottak plasseres i risikoklasse 6. Det vil si den høyeste risikoklassen, der det er krav til både automatisk slokkeanlegg og brannalarmanlegg. Det er uklart om denne regelen også gjelder desentraliserte mottak. I desentraliserte mottak har beboerne kjennskap til bygget, og kan bringe seg selv i sikkerhet dersom noe skulle skje.

I TEK 10 plasseres vanlige boliger i risikoklasse 4. I denne risikoklassen kan hele boligen utgjøre en branncelle, og det er krav til minst en rømningsvei. Denne rømningsveien skal enten føre til det fri, til brannsikkert sted, eller til korridor med utgang til to uavhengige rømningsveier. Om boligen har flere etasjer, vil det være krav til alternative rømningsveier fra f.eks. andre etasje og loft. Den alternative rømningsveien kan være vindu om det er mindre enn 5 meter over bakkeplan.

Det som skiller risikoklasse 4 fra risikoklasse 6, er blant annet at det i risikoklasse 6 skal være heldekkende brannalarmanlegg og automatisk brannsløkkingsanlegg. UDI og bygningsmyndighetene har til nå ikke funnet gode regler for hvilken risikoklasse

desentraliserte mottak vil havne inn under. UDI har heller ikke bestemte regler for *hvor mange* som kan bo i en bolig. Ved Sana Birkeland bor det opp mot 8 enslige menn eller kvinner i enkelte boenheter.

1.4 Brannvesenets arbeid rettet mot asylmottak

Flere brannvesen i Norge driver arbeid direkte rettet mot asylmottakene, både de sentraliserte og de desentraliserte mottakene. I 2012 kom en norsk offentlig utredning (NOU) der gruppen asylsøkere og arbeidsinnvandrere, personer med annen sikkerhetskultur, blir plassert i risikogruppen for å omkomme i brann.

Brannvesenet i Sør-Rogaland har over lengre tid hatt tett samarbeid med de store aktørene Hero Dale og Stavanger mottak, som driver både sentraliserte og desentraliserte asylmottak. Ut ifra dette har de sett diverse forhold som er en fare for brannsikkerheten.

Et av de store problemområdene er at boligene ofte ikke er tilpasset bruken. Dersom flere enslige blir plassert i samme boenhet, fører det ofte til overbelastning av det elektriske anlegget, eller «fikling» med det, fordi soverom ofte blir brukt som oppholdsrom og kjøkken i tillegg. Det fører i mange tilfeller til overbelastninger av det elektriske anlegget, og også til dårligere rømningsforhold for beboerne, da dørene til soverommene blir låst.

Noe av det brannvesenet i Sør-Rogaland nevner som eksempler på risikoforhold ved desentraliserte asylmottak er: triksing med sikringssskap og elektrisk anlegg, ovner på fullt når rommet står tomt, tildekkede ovner, ovn under tørkestativ, tøybiter i lamper for å dempe belysning, plasttallerken i steikeovn, henting av elektriske apparater og utstyr fra avfallsmottak, kokeplate uten tilsyn i rømningsvei, sneiper i trapperom, hærverk på branntekniske installasjoner og uforutsigbar bruk. (NOU 2012:4)

Det er sannsynlig at de overnevnte forholdene også er et problem for Sana Birkeland og øvrige desentraliserte mottak. Dette var forhold som lå i bakhodet da det ble foretatt intervjuer og befaringer i forbindelse med denne oppgaven.

1.5 Framgangsmåte

Målet med denne oppgaven er at Sana Birkeland skal få en *plattform* å bygge sikkerhetsarbeidet på, spesielt med tanke på brann. Følgende ble gjort i tilknytning til prosjektet:

- Intervju av de ansatte
- Brannvernopplæring for de ansatte (en hel dag med teori)
- Teoretisk brannvernopplæring og slokkeøvelse for beboere
- Befaring av boligene i samarbeid med det lokale el-tilsynet

Håpet er at denne oppgaven også skal kunne brukes av andre desentraliserte mottak for å bedre brannsikkerheten, og at brannvesenet får bedre kompetanse på området. Det påpekes at det er viktig å se på sikkerhetsarbeidet som helhet, da tiltak og barrierer for å hindre ulykker vil påvirke hverandre og overlappe.

2. Organisasjonen og dens betydning for brannsikkerheten

Reason (1997) er opptatt av at ulykker er *organisatoriske*. Om man etterforsker hvordan ulykker egentlig oppstår, vil man kunne finne både *direkte årsaker* samt årsaker i *organisasjonen* som ligger til grunn for at denne ulykken kunne inntreffe. De ansatte på Sana Birkeland ble intervjuet for å kartlegge hvordan det arbeides med brannsikkerhet i organisasjonen slik det er i dag, og også med tanke på å finne forslag til arbeidet videre.

2.1 Organisatoriske ulykker

Reason (1997) er opptatt av at ulykker kan unngås ved å danne en solid sikkerhetskultur, som er den samme i hele organisasjonen, altså en slags *felles holdning*. Dette kan blant annet skje gjennom å skape en lærende kultur, en rapporterende kultur, en rettferdig kultur og en fleksibel kultur (Reason, 1997). Det betyr at hendelser, avvik og nesten-ulykker må *rapporteres* slik at organisasjonen kan lære av disse for å forhindre at det skjer igjen. På grunn av rask teknologiutvikling og det faktum at det er mennesker som håndterer utstyr og situasjoner, må det også skapes en *fleksibel* kultur der det er rom for improvisering og omstilling i organisasjonsstrukturen dersom en hendelse inntreffer. For å være sikker på å fange opp avvik og hendelser, er en *rettferdig* kultur en nødvendighet. Mennesker kan gjøre feil som ikke er overlagte, og dette må det tas hensyn til.

Hovedintrykket etter intervjuene er at lite er satt i system i forhold til rapportering og læring av hendelser på Sana Birkeland. Slik som det er i dag, vil mye av det som gjøres i forhold til beboere og ansattes sikkerhet være personavhengig, fordi mange av avgjørelsene blir tatt på bakgrunn av enkeltpersoners oppfatning og erfaringer. To av de ansatte synes det er gode nok systemer for å rapportere om ulykker, nesten-ulykker og risiko. De andre er i tvil på om det er godt nok system, eller i tvil om hva det skulle rapporteres om. Når beboere reiser, blir det brukt ei sjekklister. Ellers blir sjekklister og rapporteringsskjema ikke brukt.

Det blir påpekt at Sana Birkeland er et desentralisert mottak, og at det skjer mye i boligene som de ansatte ikke får med seg. De som er rundt i boligene prøver å ta tak i feil og mangler der og da, og det blir derfor gjort mye som ikke blir skrevet ned. Om det ikke er noe som kan ordnes opp i med en gang, blir det gitt beskjed til vaktmester. UDI forventer rapportering og tilbakemelding på en del områder.

Selv om ikke alt blir skriftlig rapportert, så nevner alle de ansatte at det er stor takhøyde for å snakke om ting, og at mange opplevelser blir gjengitt på morgenmøter og mandagsmøter.

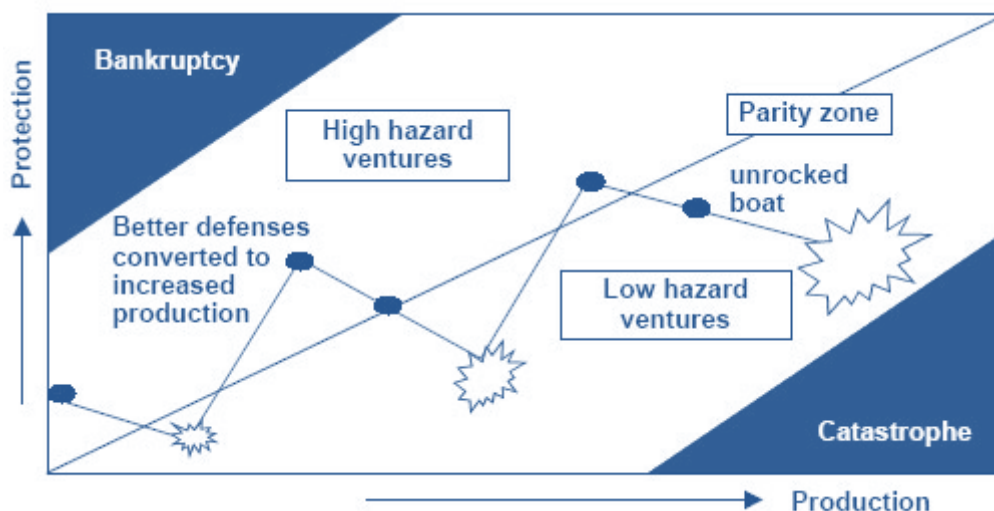
De ansatte jobber også sammen til tider, og lærer dermed av hverandre. Dette tyder på at organisasjonen *lærer* av hendelser som oppstår. Men denne læringsprosessen er heller ikke satt i noe system.

En organisasjons kultur vil selvfølgelig påvirkes av rammene rundt den. Den eksisterende kulturen i landet, og innen yrkesgrupper, vil være med på å påvirke organisasjonens sikkerhetskultur. I dette tilfellet vil det si at UDI og samfunnet for øvrig vil kunne påvirke sikkerhetskulturen til Sana Birkeland. Krav fra UDI sier noe om minimumsnivået for brannsikkerhet på Sana. Videre må Sana velge hvilket sikkerhetsnivå de ønsker å ligge på, blant annet sett i sammenheng med *økonomi*.

2.2 Sikkerhet vs. Økonomi

I alle organisasjoner er det snakk om penger. God økonomi og sikkerhetsarbeid kan ofte gå på bekostning av hverandre. Selv om det er viktig for en bedrift med god sikkerhet, må det også tas hensyn til at arbeidet skal gi fortjeneste.

Figur 3 viser det Reason kaller en *unrocked boat*-situasjon. I diagrammet settes grad av produksjon opp mot grad av sikkerhet. I dette tilfellet vil *produksjon* bety å ta imot asylsøkere. Den optimale balanseringen ligger langs linjen som kalles "parity zone". Videre beskrives et typisk tilfelle der en organisasjon starter ut veldig bra. Men etter hvert som tiden går, eldes utstyret som blir brukt i produksjonen, og sikkerhetskulturen i organisasjonen sklir bort fra det den en gang var. Plutselig oppstår det en nesten-ulykke eller hendelse, som fører til at organisasjonen må rette opp kursen og satse mer på sikkerhet.



Figur 3 «Unrocked boat» (Reason 1997)

For å unngå ulykker må det drives med kontinuerlig sikkerhetsarbeid. Hvis ikke nestenulykker og små hendelser ses på som faresignaler og tas på alvor, kan det ende i en større ulykke, som vist på figuren. Ved å fokusere på organisasjonens kurs i denne balansegangen mellom sikkerhet og produksjon, kan kursen rettes opp før det kommer et stor "smell" (se Figur 3).

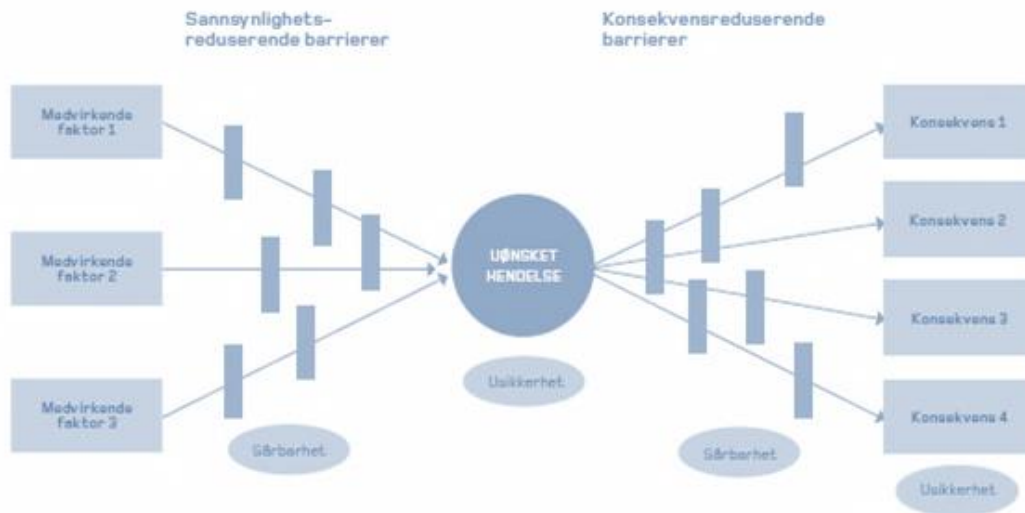
Flere av de ansatte ved mottaket kommenterer at asylmottakene stadig blir pålagt nye oppgaver fra UDI, men at det ikke nødvendigvis følger med ressurser eller økonomiske midler til å gjennomføre disse oppgavene. Det at asylmottak drives på anbud, kan dra i begge retninger når det kommer til spørsmålet om sikkerhet. Om UDI stiller strenge krav til sikkerhet, og følger dette opp, kan dette være et mål for om et mottak når opp i konkurransen. Fallgraven er at det hele tiden ligger i bakgrunnen at mottaket skal drives mest mulig økonomisk, og at dette igjen vil gå ut over sikkerheten til ansatte og beboere.

For brannsikkerheten vil det være viktig at sikkerheten ikke går på bekostning av økonomi, men at det blir en balanse, som vist i figuren. For å forhindre branner og ulykker, må det brukes tid og ressurser på å lage *barrierer*.

2.3 Barrierer

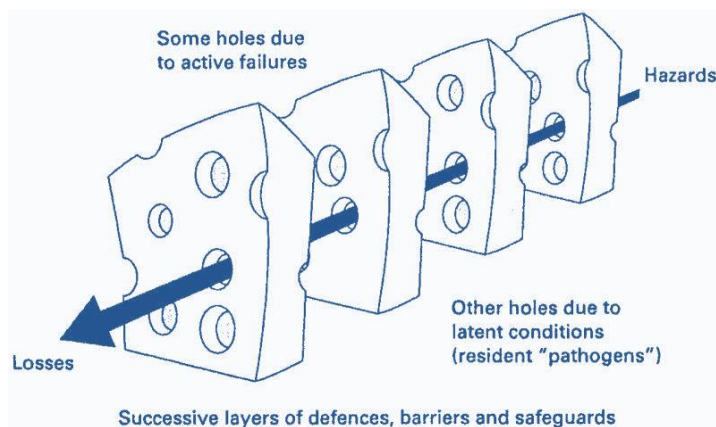
I en organisasjon lages det ulike *barrierer* for å hindre at ulykker skal skje. Dette kan være både *harde* og *myke* forsvarsverk (Reason, 1997). *Harde forsvarsverk* er barrierer som fysisk hindrer noe i å hende, mens *myke forsvarsverk* er organisatoriske barrierer som for eksempel prosedyrer, regelverk eller arbeidsfordeling.

Hos Sana Birkeland er det barrierer som både skal virke sannsynlighetsreducerende, og barrierer som skal virke konsekvensreducerende (se Figur 4). Eksempler på sannsynlighetsreducerende barrierer er brannverninformasjon, brannrunder, regler mot å røyke på seng osv. Konsekvensreducerende tiltak er røykvarslere, brannceller, slukkeutstyr, branninstrukser og sengetøy i flammehemmende materiale.



Figur 4 Barrierer mot ulykker

I de forskjellige barrierene kan det være små "hull" som følge av *aktive feil* eller *latente forhold*. Ut fra dette har Reason laget en modell som kalles "sveitserostmodellen", se Figur 5. Dersom en fare "sniker" seg gjennom alle forsvarslagene, kan det oppstå en ulykke eller tap.



Figur 5 Reasons "Swiss cheese"-modell (Reason, 1997)

En organisasjon skal være i stand til å fange opp feil, slik at disse kan rettes opp i uten at det fører til tap. En slik organisatorisk redundans kan opprettes på to måter: enten strukturelt eller kulturelt (Rossnes et. al., 2004). For å oppnå redundans på asylmottaket ved å bruke struktur, kunne det blitt brukt boliger med teknisk utstyr som forhindrer brann eller spredningen av den, som f.eks. komfyrvakter, brannceller eller automatiske slokkeanlegg. For å gjøre det på en kulturell måte, kunne man jobbe med å innføre en kultur der det er slik at alle jobber aktivt for å hindre ulykker, og driver med stadig rapportering og kontinuerlig læring for å få høyest mulig sikkerhet.

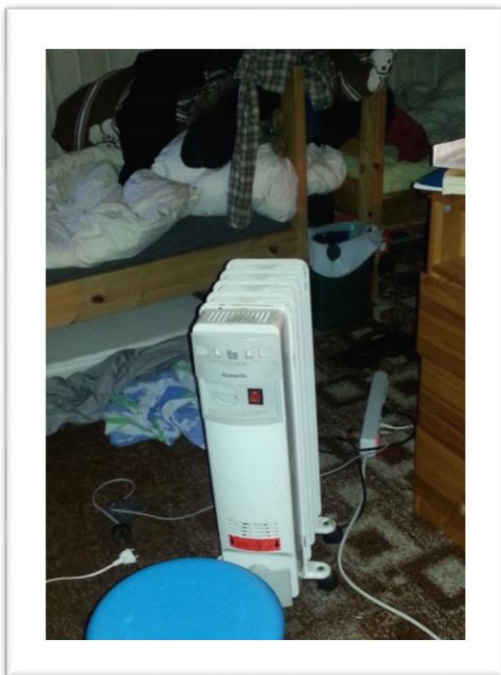
3. Befaringer og brannøvelser

Som en del av prosjektet ble det gjennomført befaringer i alle boligene. Det ble også satt opp et heldags brannvernkurs for de ansatte ved Sana Birkeland, samt brannvernopplæring med teori og slokking for beboerne.

3.1 Boligene

Mottaket disponerer 29 boenheter. Mange av disse blir av de ansatte karakterisert som «slitne bygg». Mottaket opplever at det kan være vanskelig å få tak i nyere boliger både fordi utleierne ikke ønsker å leie ut til asylmottak, og fordi prisene er høyere for boliger med økt standard.

Ved befaringen av boligmassen ser det ut til at sikkerhetsnivået i de ulike boligene varierer veldig. Enkelte av boligene er nyoppussede og har brannalarmanlegg. Men flesteparten av boligene er eldre, med gamle elektrisk anlegg, dårlige rømningsforhold og få røykvarslere. Det ble observert flere av forholdene som brannvesenet i Sør Rogaland har støtt på – blant annet gamle flyttbare oljeovner, overbelastede elektriske anlegg, «fikling» med elektrisk anlegg og elektrisk utstyr, låste dører inn til beboerrom som vil være alternative rømningsveier, og elektrisk utstyr som sannsynligvis er hentet på søppelfyllinga. Tøy ble tørket over panelovner, med fare for at dette kan falle ned og dekke til ovnen, og i et par boliger var gardinene så lange at de dekket for panelovnen.



Figur 6 Eksempel på bruk av flyttbar oljeovn og skjøtepadde

Vi så mange eksempler på at de elektriske anleggene i husene ikke er dimensjonert for den type bruk som type bruk som et asylmottak er. Det ble funnet mange skjøteledninger – to av dem koblet med med lampettledninger, og flere av dem fikset med tape. Dette tyder på at det er altfor få uttak i huset, se i huset, se Figur 6. Å bruke ovner eller annet som trekker mye strøm i slike skjøtepadder, utgjør en stor brannfare. Når det i tillegg blir brukt lampettledninger, skal det lite til for å få en brann. Mange av støpslene på ledningene var også skåret til for å kunne passe i jordede stikkontakter. I enkelte av husene var det et stort forbruk av sikringer – som følge av at det ikke er ment å trekke så mye strøm ut av det



elektriske anlegget, se

Figur 7.

På befaringene der det bodde mange enslige i samme hus, var mange av dørene inn til soverommene låst, men der vi fikk slippe inn, så vi at det ble brukt mange elektriske apparater inne på rommene – ovner, vannkokere, skjøtepadder, lamper osv. Dette er ikke vanlig bruk av rommene og det elektriske anlegget i et bolighus.



Figur 7 Haugen av sikringer i bunnen av skapet forteller at det er et høyt forbruk av dem i dette huset

Mottaket sørger for at det er røykvarslere og slukkeutstyr montert, og at det henger branninstruks på aktuelt språk. Det finnes ikke noen fasit for hvor mange røykvarslere det skal være, hvor de skal henge, og hvor ofte de skal testes, og dette er noe som blir etterlyst under intervjuene. Mottaket har nylig fordelt boligene på de ansatte, slik at de ansatte har ansvar for å følge opp «sine» boenheter.

3.2 Opplæring av beboere

I NOU 2012:4 påpekes det at opplæring av asylsøkere er viktig:

I forhold til migrasjon og innvandring er det grunn til å tro at sikkerhetsutfordringer vil dempes med økende kunnskap om bygningsforhold, elektrisitet, oppvarming, produkter, matlaging etc. (NOU 2012:4)

De ansatte ved Sana Birkeland gir beboerne kort informasjon om brannvern når de ankommer, og det blir gått en runde med dem i huset. I alle boligene blir det hengt opp branninstruks på beboernes eget språk, og beboerne får også utdelt et skriv utarbeidet av Norsk brannvernforening.

Beboerne skal delta på et informasjonsprogram fra UDI der en av modulene handler om livet i Norge, der sikkerhet er bakt inn. Men flere av de ansatte sier at de tror det har mer effekt med de uformelle samtalene de har rundt i hjemmene. De fleste beboerne forstår litt engelsk, slik at de som er rundt i boligene kan vise og informere om farer de oppdager.

Flere av intervjuobjektene nevner at det er viktig at beboerne får god opplæring innen brannvern, og da spesielt de som sannsynligvis kommer til å få oppholdstillatelse, og som skal bosette seg i en kommune. Når asylsøkere får oppholdstillatelse, og får tildelt et bosted, varierer det mye fra kommune til kommune hva slags oppfølging de får der.

KBR har holdt kurs for alle de voksne beboerne ved Sana Birkeland i løpet av høsten og våren 2013/2014. Tilbakemeldingene på dette har vært gode. Det ble vist bilder tatt i beboernes leiligheter for å påpeke blant annet feil bruk av elektrisk utstyr, og beboerne fikk også prøve å slokke med skumapparater og brannslange. De ansatte ved mottaket mener det gir tyngde at informasjonen kommer fra brannvesenet. Brannøvelsene har ført til flere spørsmål fra beboerne, og de ansatte opplever at mange gjorde tiltak i hjemmene etter øvelsen.

3.3 Opplæring av ansatte

I og med at beboerne ved asylmottak stadig byttes ut, er det veldig viktig at de ansatte ved mottaket har nok kunnskap til å kunne lære beboerne om hvordan de skal leve for at brannsikkerheten skal være så høy som mulig i boligen. Dette betyr at kunnskapsnivået hos de ansatte må være så høyt at de kan lære bort brannsikkerhet uten brannvesenets hjelp.

På spørsmålet om de ansatte har nok kunnskap om brannsikkerhet, svarer alle at de ikke har det. Flere nevner at dette området er noe de stadig trenger «påfyll» på. For mange er det lenge siden de har deltatt på brannøvelse, men alle har vært med på brannøvelse i en eller annen form. Et par av de spurte var med på brannøvelsen som KBR gjennomførte i 2013, og syntes at dette var en oppvekker.

De ansatte ble også spurt om hva de ønsket å lære med om. Tingene som ble nevnt var:

- Hvor lista skal ligge, og om hvilket ansvar jeg har i forhold til våre beboere
- Hva jeg skal informere beboere om
- Hva jeg trenger å vite for å gjøre min jobb
- Ønsker å få inn andre til å snakke om ting, folk med mer tyngde
- Slokking

- Plassering av røykvarslere, samt info om forskjellige typer
- EI-sikkerhet
- Hva man skal se etter i en bolig
- Hvordan standarden på en bolig bør være
- Repetisjon av det vi allerede kan
- Info om de nye røykvarslerne UDI krever
- Noe nytt
- Sette i system det vi gjør, og finne ut hva vi trenger
- Hvilke krav vi skal stille til beboerne i forhold til hva de har med seg av elektrisk utstyr osv.

På heldagskurset for de ansatte ble generell brannverninformasjon, el-sikkerhet og risikovurderinger gjennomgått. Det var også en kort sekvens om kontroll av slukkeutstyr.

4. Anbefalinger til asylmottaket

4.1 Stille krav til boligene

Som nevnt tidligere, er det usikkert hvilken risikoklasse desentraliserte asylmottak skal falle inn under i plan- og bygningsloven. Slik som det er i dag, vil sikkerhetsnivået i desentraliserte asylmottak ligge på samme nivå som for vanlige boliger. Det er, etter vår mening, grunn til å stille høyere krav til boliger for flyktninger, da det er stor usikkerhet rundt hvem disse menneskene er og om de har nok kunnskap til å bo i et norsk hus. Nedenfor er det nevnt noen punkter som Sana Birkeland bør stille krav om i boligene de leier:

- Det elektriske anlegget skal være gjennomgått av elektrikerfirma
- Det skal være mulighet for rask og sikker rømning
- Krav til rømningsveier og rømningsdør/vindu må være overholdt
- Deteksjon for brann må tilfredsstillende kravene til kontroll og ettersyn
- Der det er krav til ledelys må disse tilfredsstillende kravene til kontroll og ettersyn
- Boligen må ha brukstillatelse
- Det må være mulig å ha tilstrekkelig varme uten å bruke flyttbare ovner
- Komfyrvakt
- Jevnlig kontroll av slokkeutstyr
- Boligen må være tilpasset behovet for de personene som skal bo der

Om boligene er bygget ut fra forutsetningene for risikoklasse fire, dvs. vanlig familiebolig, vil det være viktig at boligen brukes på denne måten. Da skal soverom være soverom, oppholdsrom være oppholdsrom, kjøkken være kjøkken og så videre. Det må også settes grenser for hvor mange som kan bo i boligene.

4.2 Brannvarsling

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB) anbefaler å ha en røykvarsler i alle rømningsveier, det vil si ganger og entreer, i tillegg til røykvarsler i stua, mot kjøkken og på alle soverom.

DSB har statistikk over 177 små og store branner i asylmottak fra 1998-2010. Den viser at én fjerdedel av brannene oppstår i soverom, én fjerdedel i såkalt annet rom, én av fem i kjøkken og deretter i fallende rekkefølge våtrom, kjeller og stue (UDI 2012). Dette viser viktigheten av å ha flere røykvarslere, også på soverom. Mange av beboerne har med seg mye elektrisk utstyr inn på rommene, og i tillegg har de mye varme på. Dersom en brann skulle oppstå

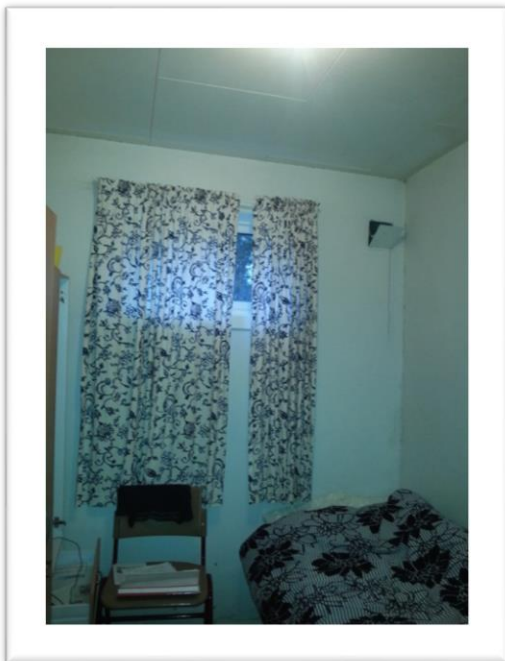
mens de sover, vil det kunne være for sent å redde dem dersom det kun er røykvarsler i stue eller gang. Det kan være mye giftig røyk inne på soverommet før en røykvarsler i gang eller stue vil reagere.

Det bør settes opp flere røykvarslere, helst seriekoblede og forriglet mot boligens elektriske anlegg, og aller helst installeres brannalarmanlegg i boligene.

4.3 Rømningsforhold

Mange av rommene der det bodde enslige ble ikke sjekket, fordi de var låst under befaringen. Brannvesenet anbefaler derfor at Sana Birkeland selv utfører en kontroll med utgangspunkt i lista i Vedlegg 2 og Figur 9.

I en bolig skal det være mulighet for rask og sikker rømning, se Figur 9. Rømningsvinduer må ha høyde minimum 0,6 m og bredde minimum 0,5 m. Summen av høyde og bredde må være minimum 1,5 m. Avstand fra golv til underkant av vindusåpningen skal være maksimalt 1,2 m med mindre det er truffet tiltak for å lette rømningen.



Figur 8 Vindu som ikke vil oppfylle krav til rømningsvindu

Fakta om rømningsveier i bolig

Hovedkravet til rømningsveier fra boliger (boenheter) er at det skal være minst én utgang fra hver boenhet.

Utgangen fra en bolig / leilighet skal enten

- føre til det fri eller
- føre til et brannsikkert sted eller
- føre til en rømningsvei (korridor) med to uavhengige rømningsretninger. I praksis skal korridoren ende ut i det fri eller i to separate trapperom som igjen fører til det fri.

I en enebolig på ett plan uten loft, er det bare krav om en utgang rett ut på bakkeplan.

Inngangsdøren kan være denne utgangen.

I en leilighet på ett plan uten loft, er det bare krav om en utgang til det fri eller til rømningsvei.

Inngangsdøren kan være denne utgangen.

En enebolig/leilighet med loft eller to bebodde etasjer, skal ha alternative rømningsmuligheter fra annen etasje/loftet. Hovedrømningsvei fra øvre plan er innvendig intern trapp ned og ut til det fri på bakkeplan. I tillegg må det være en alternativ rømningsvei fra øvre plan.

Alternative rømningsveier

Vindu eller balkong kan være alternativ rømningsvei fra øvre plan. Avstanden fra nedkant av vinduet eller fra balkongen til planert terreng kan maksimalt være 5 meter.

Vindu som skal være rømningsvei må oppfylle disse minstemålene:

- fri bredde 0,5 m
- fri høyde i åpningen 0,6 m
- summen av fri bredde og fri høyde 1,5 m

Dører til og i rømningsveier

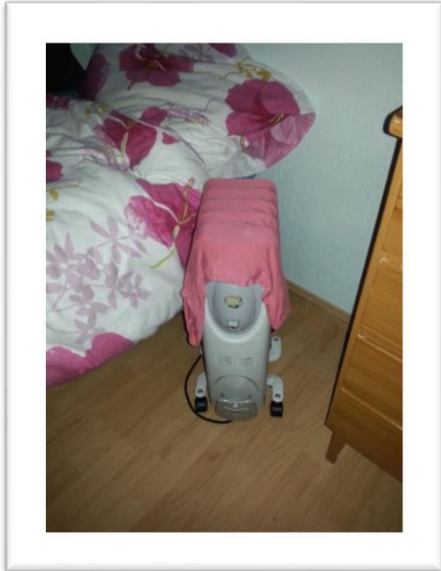
- Dører fra boliger kan slå innover motsatt av rømningsretningen
- Dører til verandaer som skal være alternative rømningsveier må slå innover dersom det er fare for at snø kan blokkere døra
- Dører som ligger i rømningsveien, for eksempel dør mellom korridor og trapperom, eller dør ut til det fri, skal slå utover, det vil si med rømningsretningen.

Figur 9 Fakta om rømningsveier i bolig (DSB 2009)

4.4 Elektrisk utstyr

Det bør brukes godkjente fastmonterte ovner istedenfor de flyttbare oljefyrte ovnene som var i de fleste boligene. Flyttbare ovner skal kun brukes under tilsyn, og flyttbare oljefyrte ovner

eldre enn 5 år må byttes ut. DSB har registrert mange branner i slike typer ovner. Under befaringer i boligene så vi disse i de fleste boligene, og i en av boligene var dette eneste oppvarmingskilden. Vi så eksempler på eldre ovner av denne typen, på ovner som var ødelagte, og på ovner som var tildekkede, se Figur 10.



Figur 10 Tildekket ovn på soverom

Sikringsskap må holdes lukket. Dersom det blir brann i sikringsskapet, begrenser dette brannen. I et par av sikringsskapene var det skrusikringer som var ganske varme.

Jordfeilbrytere og overspenningsvern må testes jevnlig. Jordfeilbryter to ganger i året, og overspenningsvern etter hvert kraftige tordenvær. Skrusikringer må ettertrekkes jevnlig, og dette gjelder også sikringene ved inntakene til husene.

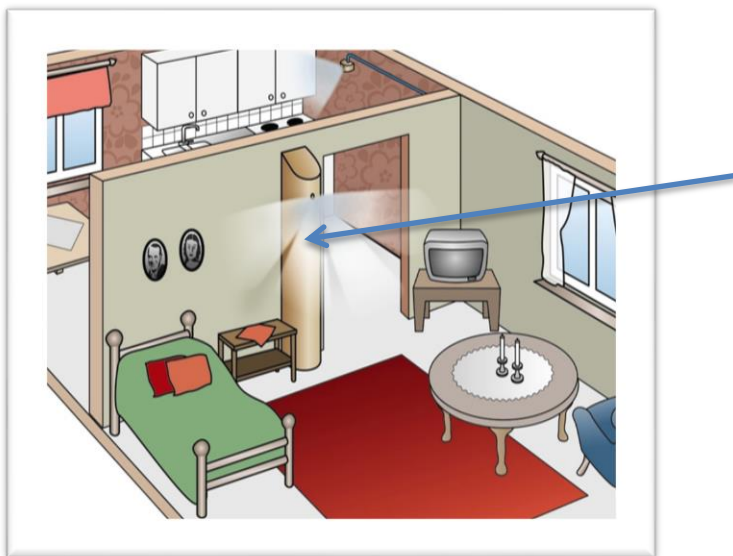
4.5 Slokkeutstyr og slokkeanlegg

Sentraliserte asylmottak som bygges i dag skal ha automatisk slokkeanlegg. Sprinkleranlegg vil si at dyser spruter ut vann om det blir en viss temperatur i boligen. Et alternativ til boliger som ikke allerede er sprinklet, kan være mobile vanntåkeanlegg. Et eksempel på dette er vist i Figur 11. Her er det et vanntåkeanlegg som dekker to rom, og som er koblet til den detektor som utløser anlegget om det blir brann i rommet.

I boliger er det krav til at det skal være enten husbrannslange eller godkjent pulver- eller skumapparat. Slokkeapparat må kontrolleres jevnlig av kvalifisert person/firma. For boliger

skal dette gjøres hvert femte år, og for øvrige bygg en gang i året. Sana må velge hvilket nivå de ønsker å legge seg på. Det skal også foretas en egenkontroll. For pulverapparater minst 4 ganger i året, og oftere dersom det er behov for det. Sana Birkeland bør ha i sin egenkontroll at dette blir gjort som forskriftene sier, og også i forkant av at de får inn nye leietakere.

Husbrannslangene må være koblet til. De bør kontrolleres hvert år. Rull ut hele slangen og kontroller at kranen virker og at slangen er uten sprekker.



Figur 11 Illustrasjon av mobilt vanntåkeanlegg som dekker to rom (Vekos AS)

4.6 Internkontroll og jevnlig brannvernopplæring

Erfaringene som ble gjort både ved opplæring av ansatte og beboere, var at dette er svært positivt. Det dukker stadig opp ny teknologi og nye situasjoner, og oppfriskning av gammel kunnskap, gjør at jevnlig brannøvelser vil være viktig.

Sana Birkeland har vært opptatt av at branner på kjøkkenet utgjør en stor risiko på mottakene. Mottaket har selv opplevd en brann som startet på et kjøkken. Derfor har de som er rundt i boligene ansvar for å sjekke at kjøkkenvifter og komfyr blir rengjort. Organisasjonen jobber aktivt med å lære folk å bruke en elektrisk komfyr, da erfaringen er at mange asylsøkere ikke slår ned varmen når olje koker, og at det ofte ikke ble gjort rent på og rundt komfyren og kjøkkenvifta. Dette er et eksempel på at Sana Birkeland har sett en risiko,

og jobber med at det ikke skal oppstå brann. Mottaket er også i gang med å installere komfyrvakter i alle boligene.

Det er viktig at det øves på de rette tingene. Internkontroll og risikovurderinger må fange opp hva som bør øves på, og hvilken informasjon beboerne må ha.

Enkel sjekkliste for egenkontroll i bolig

Hver dag før du legger deg:

- » Sjekk at komfyr, vaskemaskin og tørketrommel er slått av
- » Slå av TV-en med av-knappen der slik finnes, ikke bare med fjernkontrollen
- » Sjekk at levende lys er slokket
- » Sjekk at ingen ovner, transformatorer eller ladere er tildekket

Hver måned:

- » Test røykvarsleren ved å bruke testknappen
- » Test jordfeilbryter i sikringsskapet

Hvert kvartal:

- » Sjekk at nåla i trykkmåleren på brannslokkeapparatet peker på det grønne feltet
- » Vend pulverapparatet opp ned et par ganger, slik at pulveret ikke klumper seg
- » Sjekk at husbrannslangen er tilkoblet og fungerer
- » Rengjør kjøkkenvifta for brannfarlig fett

Hvert halvår:

- » Gjennomfør brannøvelse for hele familien
- » Test røykvarsleren med røyk
- » Undersøk om det er svimerker eller sterk varmgang i sikringsskapet
- » Stram til eventuelle skrusikringer i sikringsskapet

Hvert år:

- » Bytt batteri i røykvarsleren
- » Se etter svimerker i støpsler, kontakter, lamper og annet elektrisk utstyr

Hvert femte år:

- » Få en godkjent el-installatør til å gjennomføre en el-sjekk i boligen

Figur 12 Anbefalte intervaller for egenkontroller i bolig (Brannvernforeningen 2013)

Tekstboksen over viser anbefalte intervaller sikkerhetskontroller i boliger. Dette kan være et godt utgangspunkt når Sana Birkeland skal utvikle skjema for egenkontroller. Intervallene må ses opp på i en risikoanalyse, for eksempel vil det sannsynligvis være nødvendig å rengjøre kjøkkenvifta oftere i mange av boligene som brukes til asylmottak.

4.7 Arbeide aktivt mot påsatte branner

Mange av de brannene som har vært i asylmottak, har vært påsatte. I asylmottakene i Norge har omkring 35 % av beboerne mottatt endelig avslag på asylsøknaden sin, og har reiseplikt. Det bor også mange som klager på søknadene sine. Potensialet for at psykiske påkjenninger fører til utagering er stort.

Asylmottakene har ikke noe å gjøre med søknadsprosessene. Dermed vet ikke Sana Birkeland hva som foregår i søknadsprosessene for sine beboere, med mindre beboerne forteller det. De ansatte ved mottaket forteller at de av og til får mistanke om at beboere får avslag på søknadene sine fra UDI når de ser konvoluttene som legges i posthylla til den enkelte beboer. Om de ansatte tror det er en konvolutt med avslag, pleier de å legge konvolutten i posthylla tidlig i uka, slik at ikke en beboer får et negativt svar en fredag, og ikke får snakke med noen på mottaket før på mandagen når det åpner igjen etter helga. Ellers er det ingen fra mottaket som har kontroll over når og hvordan slike beskjeder gis.

4.8 Konklusjon

I det forrige kapittelet er det trukket fram en del forslag til hva som bør jobbes videre med for at brannsikkerheten ved asylmottaket skal være så god som mulig. I kjølevannet av denne oppgaven, anbefaler vi å lage en handlingsplan med ansvarsfordeling over hvem som skal ta tingene videre.

Både asylmottakene, brannvesenet, UDI og plan- og bygningsmyndighetene har en jobb å gjøre for at sikkerheten til mennesker på mottakene skal være god nok. Det er viktig at sikkerheten ikke går på bekostning av økonomiske spørsmål.

Et forslag som har kommet fram under arbeidet med denne oppgaven, har vært at brannvesen og andre myndigheter må se på de asylsøkerne som får oppholdstillatelse, og dermed flytter ut i kommunene. Det er disse menneskene som skal fortsette å bo i Norge, og som trenger opplæring i å bo trygt her. Enkelte av asylsøkerne kommer så raskt ut i kommunene at de «slipper igjennom» opplæringsprogrammet. Satsingen på brannsikkerhet for mennesker fra andre kulturer bør derfor også fange opp disse.

I denne oppgaven settes det fokus på de forsvarsverkene mot brann som eksisterer på Sana Birkeland i dag, og om disse er tilstrekkelige. Men for å kunne arbeide forebyggende på dette området, må man også se på organisasjonens sikkerhetsarbeid som helhet. Når det gjelder

for eksempel risiko for påsatt brann, må tiltak for å forebygge dette også ses opp mot organisasjonens arbeid på andre områder, som for eksempel trivsel og renslighet.

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har vi støtt på holdninger om at det ikke er noen spesielt stor fare for brann på asylmottak. Og at grunnen til at det er fokus på branner ved asylmottak er på grunn av media og på grunn av at det er dyrere å forsikre boliger som brukes til mottak. For å kunne arbeide konstruktivt med brannsikkerhetsarbeidet må slike holdninger legges bort. Ut ifra de erfaringene vi har gjort i forbindelse med denne oppgaven, konkluderer vi med at det er en stor brannfare i asylmottaket. Målet må være å få bygget opp en kultur som innser at det alltid vil være en fare for brann, som arbeider aktivt mot at det skal skje ulykker, og som balanserer økonomi opp mot sikkerhetsarbeid på en hensiktsmessig måte.

5. Litteraturliste

1. Bergens Tidende 2012. *To barn til legevakt etter branntilløp på Stord*. Hentet 27.01.14 fra <http://www.bt.no/nyheter/lokalt/To-barn-til-legevakt-etter-branntillop-pa-Stord-2655433.html>
2. Brannvernforeningen 2010. *Stor brannrisiko i asylmottak*. Hentet 26.02.14 fra <http://www.brannvernforeningen.no/Nyheter/Arkiv/2010/Stor-brannrisiko-i-asylmottak>
3. Brannvernforeningen 2013. *Sjekkliste for egenkontroll*. Hentet 26.02.14 fra <http://www.brannvernforeningen.no/Brannvern-i-hjem-og-fritid/Brannkilder-i-hjemmet/Sjekkliste-for-egenkontroll>
4. DSB 2009. *Rømningsmuligheter ved boligbrann*. Hentet 25.02.14 fra <http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Brannvern/Bolig/Romningsvei/>
5. DSB 2010. *Kjennetegn og utviklingstrekk ved dødsbranner og omkomne i brann*. Hentet 15.02.14 fra http://www.dsb.no/Global/Publikasjoner/2010/Rapporter/Utviklingstrekk_doedsbranner.pdf
6. Fædrelandsvennen 2011. *Mottaksbolig totalt skadet i brann*. Hentet 07.03.14 fra <http://www.fvn.no/lokalt/kristiansand/Mottaksbolig-totalskadet-i-brann-1796068.html>
7. Jærbladet 2012. *På satt brann på Hå mottak*. Hentet 27.01.14 fra http://jbl.no/index.php?page=vis_nyhet&NyhetID=27157
8. Nordlys 2012. *Brann på asylmottak*. Hentet 27.01.14 fra <http://www.nordlys.no/nyheter/article5957530.ece>
9. Nordlys 2013. *To ganger forsøkte asylsøkeren å ta sitt eget liv. Så satte han fyr på rommet sitt*. Hentet 27.01.14 fra <http://www.nordlys.no/nyheter/article6977963.ece>
10. NOU 2012:4. *Trygg hjemme. Brannsikkerhet for utsatte grupper*. Hentet 27.02.14 fra <http://www.regjeringen.no/pages/36861752/PDFS/NOU201220120004000DDDPDFS.pdf>
11. NRK (2013). *Uforsvarlig lang saksbehandling*. Hentet 27.01.14 fra <http://www.nrk.no/fordypning/--uforsvarleg-lang-saksbehandling-1.10937303>
12. Reason, J. (1997). *Managing the Risk of Organizational Accidents*, Ashgate, 252 sider
13. Rossnes, R., Guttormsen G., Steiro T., Tinmannsvik R.K. & Herrera, I.A. (2004). *Organizational Accidents and Resilient Organisations: Five Perspectives*. Revision 1. Hentet 4.9.2009 fra Hentet 24.02.14 fra

- http://www.sintef.no/upload/Teknologi_og_samfunn/Sikkerhet%20og%20p%c3%a5litelighet/Rapporter/STF38%20A04403.pdf
14. UDI 2008. *Krav til innkvarteringstilbud i ordinære statlige mottak*. Hentet 15.02.14 fra <http://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-rundskriv/rs-2008-031/>
 15. UDI 2010. *Om UDI*. Hentet 15.02.14 fra <http://www.udi.no/Om-UDI/>
 16. UDI 2012. *Migrasjon 2012. Fakta og analyse*. Hentet 27.01.14 fra <http://www.udi.no/Global/UPLoad/Publikasjoner/Aarsrapport/2012/Aarsrapport2012/Aarsrapport2012.html>
 17. UDI 2012. *Brannsikkerhet i mottak*. Hentet 27.01.14 fra <http://www.udi.no/Nyheter/2012/Brannsikkerhet-i-mottak/>
 18. UDI 2013. *Etablering av asylmottak - endringer i konkurransegrunnlaget*. Hentet 13.02.14 fra [http://www.udi.no/Nyheter/2013/Etablering-av-asylmottak---endringer-i-konkurransegrunnlaget-/](http://www.udi.no/Nyheter/2013/Etablering-av-asylmottak---endringer-i-konkurransegrunnlaget/)
 19. UDI 2014. *Årstell 2013*. Hentet 24.02.14 fra <http://www.udi.no/Oversiktsider/Boker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Arsrapporter/Arstell-2013/>
 20. Valdres 2013. *Brann ved Lundeskogen asylmottak*. Hentet 27.01.14 fra <http://www.avisavaldres.no/nyheter/article6955588.ece>

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Navn:

Hva er din rolle?

Hva slags utdannelse/opplæring har du?

Har du hatt brannøvelse?

Hvordan er brannsikkerhet relevant i forhold til dine arbeidsoppgaver? (i boligene)

Er du rundt i boligene?

Har du nok kunnskap om brannsikkerhet?

Har du nok kunnskap om elsikkerhet?

Hva gjøres for å forhindre brann?

Hva gjør du om du oppdager en brannfare i en av boligene? (eller annen risiko)

Hva lærer beboerne på informasjonskurset?

Er det gode nok systemer for å rapportere om ulykker, nesten-ulykker og risiko?

Lærer organisasjonen deres av de innrapporterte/oppdagede hendelsene/risikoene?

Opplever du at rapportering fører til endring/konsekvenser/tiltak?

Er det høy/lav terskel for å rapportere?

Er det komplisert å rapportere?

Hva føler du er den største risikoen for en asylsøker? (brann/annen fare)

Hva trenger du å lære mer om ifht brannsikkerhet?

Vedlegg 2: Sjekkliste ved befaring av boliger

Hvor:

Bolig for:

Ryddig og rent

Rømningsmuligheter (ryddig, låste dører, dør/vindu)

Komfyr/ventilator (rengjøring)

Røykvarslere (hvor mange, riktig plassert, viderekoblet, ordentlig anlegg....)

Slokkeutstyr

Sikringssskap/elektriske ledninger/padder

Elektrisk utstyr (hva, hvor)

Tildekking av panelovner

Stearinlys/fyring

Vaskemaskin/tørketrommel/lofilter

Branninstruks/øvelse

Vedlegg 3: Notater etter gjennomgang av boliger

*Antall-kolonne: tall uten ()= reelt antall pers pr 03.01.14.

ADRESSE	TYPE BOLIG	ANTALL	KOMMENTAR
GRANTUNVEIEN 12	FAMILIE	0 (5)	Dårlige rømningsmuligheter fra «bøttekottene». Ikke avsug over komfyr. Flyttbare oljeovner, ikke panelovner.
GRANTUNVEIEN 15	FAMILIE	4	Samme branncelle oppe som i leilighet, så brannvarsling må kobles sammen. El-anlegget må kontrolleres (sikringene går hvis strømmen i leiligheten skrur på). Pipa må tømmes for aske.
OSEBAKKEN 32-nede til venstre	FAMILIE	0 (3)	Flyttbare oljeovner. Fult lofilter i tørketrommel. Fjernet skjøtepadde som var trukket ut på verandaen. Padde ved TVen var tapet.
STRØKET 73- Lensmannsgården	FAMILIE	0 (5)	Brannslange i trapp – blir den testet?
FURULY 1- STRØGET 108	FAMILIE	4	Flyttbar oljeovn
FURULY 2- STRØGET 108	FAMILIE	2 (3)	
FURULY 3- STRØGET 108	FAMILIE	0 (3)	Det mangler slange fra ventilator over komfyr
FURULY 4- STRØGET 108	FAMILIE	0 (4)	Burde hatt røykvarsler i stua. Plombe ødelagt på pulverapparat
RASMUSSENGÅRDEN – STRØKET 11	ENSLIGE KVINNER	3 (4)	
NORDÅSEN TERRASSE 1- Hovedetg	FAMILIE	7	Mangler adresse på branninstruks. Ødelagt deksel til sikring, må byttes slik at ingen får strøm i seg om de tar på den.
NORDÅSEN TERRASSE 2- Underetg	FAMILIE	3	Stikkontakt på bad for nærme dusj ihht dagens regler (ikke tilbakevirkende kraft). Kuppel på lampe på bad

			mangler (kan få strøm i seg om det kommer vann fra dusjen). Mangler nippel på varmtvannstank (farlig å bruke skapet slik som det er nå).
LILLESANDSVEIEN 24	FAMILIE	5	Trenger flere røykvarslere
MORHOMMERVEIEN 17	ENSLIGE KVINNER	2 (4)	Oljete stikkontakt over komfyr. Stikkontakt til varmtvannsbereder henger og slenger, må etterses av elektriker. Flyttbare oljeovner.
NORDÅSSTIEN 2	ENSLIGE KVINNER	7 (8)	Veldig varm hovedsikring. Ikke jording i stikkontakt vaskerom. Ledning til oppvaskmaskin er boret gjennom oppvaskbenk, må ha egnet stikkontakt til denne under benken. Flyttbar oljeovn på soverom er knekt.
NORDÅSVEIEN 35	ENSLIGE MENN	4	Sikringssskap var ikke lukket. Skitten stikkontakt ved komfyr. Vifteovn står på uten tilsyn. Tørkestativ nær panelovn. Vannkoker har støpsel i. Manglende merking i sikringssskap. Ulovlig padde med lampettledning til mikrobølgeovn.
NORDÅSVEIEN 2	FAMILIE	6	Skitten kjøkkenvifte, denne må byttes da den også er knekt og mangler lys. Lysrørarmatur lå i seng.
RØRHOMVEIEN 31	FAMILIE	5	Mangler jording i kjeller
BAKKEMOEN 7	FAMILIE	6	Manglende merking i sikringssskap. I spisestue er det tapet en skjøteledning til kjøleskap. 2 jorda stikkontakter + lys over kjøkkenbenk er koblet med lampettledning til strømmen til varmtvannstank. Ulovlige lysarmaturer på soverom (lampettledning + ikke jordet). Løse lamper i seng på

			barnerom.
STRØGET 66- FRIGSTAD 1	FAMILIE	4	Feil på brannalarmanlegg og ledelys. Branncellebegrensende dør i oppgang ikke tettet. Stikkontakt ved komfyr mangler deksel. Lys på badet virker av og til, sannsynligvis løs kobling.
STRØGET 66- FRIGSTAD 2	FAMILIE	4	Feil på brannalarmanlegg og ledelys. Branncellebegrensende dør i oppgang ikke tettet. Ovn på barnerom må byttes, da termostathuset er knekt. Gardiner henger over panelovn på barnerom.
STRØGET 66- FRIGSTAD 3	ENSLIGE MENN	4	Feil på brannalarmanlegg og ledelys. Branncellebegrensende dør i oppgang ikke tettet. Flyttbar oljeovn. Ingenting elektrisk i leiligheten er jordet. Tekoker står i kontakten.
STRØGET 66- FRIGSTAD 4	ENSLIGE MENN	3 (3)	Feil på brannalarmanlegg og ledelys. Branncellebegrensende dør i oppgang ikke tettet. Kjøleskapsledning står i spenn.
STRØKET 135- NEDE	FAMILIE	0 (5)	Mangler stikkontakt på bad, dette er ikke ulovlig, men man må passe på at det ikke kommer skjøteledninger gjennom dør. Flyttbar oljeovn på uten tilsyn. Lamper skjøta sammen med lampettledning i stue.
STRØKET 135- OPPE	FAMILIE	5	Mangler jording på alt. 12 volts klemmer i sikringsskap, og gamle tøy-ledninger der. Sikringsskap var ikke lukket. Panelovn på kjøkken tildekket med gardin. Ujordede stikkontakter på kjøkken. På soverom står oljeovn i skjøteledning med lampettledning,

			lysarmatur i lampettledning, lys i skjøteledning.
VAKTMESTER- HOVED ETG	ENSLIGE MENN	6	Flyttbar oljeovn i skjøtepadde med lampettledning. Lampe henger under trapp (ble fjernet). Brent lampeskjerm i kjeller. Munnstykke på brannslange mangler.
VAKTMESTER- UNDERETG	ENSLIGE MENN	3	For lite rømningsvindu fra soverom. Det samme rommet mangler dørhåndtak. Brannslange på bad er ikke koblet til (går an å kjøpe y-ledd slik av man får denne på samme vannrør som vaskemaskin). Varmgang i stikkontakt til varmtvannsbereder (må sette inn strakstiltak). Skjøteledning til ovn på soverom (over døra).
VILLAVEIEN- HÅKEDAL	FAMILIE	3	Når det blir jordfeil, må strømmen skrus på igjen hos naboen. Må fikse dette, slik at man får strømmen tilbake om jordfeilbryteren skulle slå ut. Usikkert om garasjen er regulert til boligformål.
BIRKELAND BUSSE- F.HØGSKOLEVN.1	ENSLIGE MENN	6	Var ikke innom denne boligen, da el-tilsynet nylig hadde kontrollert denne.